

доброзичливість; безоціночне відношення до клієнта, зокрема до дотримання з його боку тих моральних, етичних норм, яких він в своїй поведінці дотримується, навіть якщо це поведінка самому консультантові не подобається; відмова від моралізування, нав'язування клієнтові своїх порад; довіра до клієнта, віра в його здатність і можливість самостійно справитися зі своєю проблемою; готовність і прагнення консультанта не стільки позбавити клієнта від своїх переживань, скільки направити його переживання в конструктивне русло; уміння тримати оптимальну психологічну дистанцію між собою і клієнтом; уміння вселяти в клієнта впевненість і рішучість можливості переробити себе.

Отже, психологу-консультанту для аналізу сновидінь потрібно мати відповідну психологічну освіту, професійні знання, уміння та навички, володіти рядом позитивних особистісних якостей, знати і дотримуватися етичного кодексу психолога.

Список використаної літератури:

1. Бабенко К.А. Взаємозв'язок механізмів символізації змісту несвідомого: автореф. дис. канд. псих. наук. Ін-т ім. Г.Костюка АПН України. – К., 2007. – 20с.
2. Лаберж С, Рейнголд Х. Исследование мира осознанных сновидений. /Пер. с англ. Д. Е. Шумова. - М.: Изд-ю Трансперсонального Института, 1995. – 290 с.
3. Лейбин В. М. Словарь-справочник по психоанализу. – СПб.: Питер, 2001 . – 688 с.
4. Мей Р. Искусство психологического консультирования. – М.: Наука, 1994. – 78 с.
5. Смирнов Т. Психология сновидений. – Издатель: КСП+ISBN, 2001. – 192 с.
6. Теслюк П.В. Полівалентність змісту символіки комплексу психомалюнків// Практична психологія та соціальна робота. – 1998. – № 6-7. – С.15-18.
7. Фрейд З. Толкование сновидений. – М.: ООО «Фирма СТД», 2008. – 680 с.
8. Юнг К.Г. Алхимия снов. /Пер. с англ. СЕМИРЫ. – СПб.: Тимошка, 1997. – 352 с.
9. Яценко Т.С. и др. Психоаналитическая интерпретация комплекса тематических психорисунков. – М.:Наука, 2000. – 194 с.

Науковий керівник: к. психол. н., доцент Шавровська Н.В.

Т. М. Соловійова

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВУ ФЕНОМЕНУ НАРЦИСИЗМУ В КОНТЕКСТІ ОБ'ЄКТНИХ ВІДНОСИН

У науковій літературі тема нарцисизму постає у зв'язку з актуальними дослідженнями проблем особистісної та, зокрема, соціальної актуалізації. Наділені силою мотиви поведінки, які зумовлюють захоплення намаганнями відповідати мінливим (звеличеним) образам на противагу життю стійкої дійсної ідентичності, характеризують нарцисичний складник особистості. Ми розглянемо деякі особливості вияву феномену нарцисизму в контексті об'єктних відносин.

Нарцисизм – відповідно до міфу про Нарциса, любов до власної постаті; тілесне закохання в самому собі [2, с. 218; 6, с. 243].

Походження слова «нарцисизм» пов'язують з ім'ям юнака та назвою квітки; за однією з версій, у слов'янські мови воно запозичено через німецьку мову (Narzisse з XVI ст.) з латинської; латинське Narcissus – від грецького Νάρκισσος (νάρκισσος) – «Наркіс» («нарцис»), що етимологічно близько до νάρκω – «ціпенію», «паралізую» та νάρκη – «оніміння» [1, с. 43, 10].

У західній культурі широко відомий міф про Наркіса. Його сюжетний виклад з'явився в часи античності. У версії письменника-міфograфа Конона (I ст. до н. е. – I ст. н. е.) юнак мав надзвичайну вроду, але найбільше зневажав любов та усіх чутливих до цієї пристрасі; у відповідь на жорстоку відмову з боку Наркіса його найпалкіший прихильник Аменій позбавив себе життя [5]. У «Метаморфозах» Овідія (твір написаний між 2 та 8 рр. н. е.) наведено літературну обробку античного міфу. Те, що трапиться з героєм, «гідним любові» з

самого народження, визначено наперед: йому судилось довголіття, «якщо сам себе не побачить» (з лат. версії «I se non poverit» дослівно «Якщо сам себе не пізнає») [5; 7]. В оповіді автора юнак виявив незламну гордість, знехтував тими, хто відчував до нього пристрасть, від захопленої ним німфи Ехо залишилися лише кістки, перетворені на каміння, та голос. У праці Павсанія «Опис Еллади» (I ст. н. е.) наведено менш відому історію: герой був закоханий у дуже схожу на нього в усьому сестру-близнюка, яка втратила життя [8]. Спільним для наведених переказів є засвідчення смерті юного Наркіса від нестримної пристрасної любові до відтвореної джерелом подоби – самого себе.

Міфічна постать виявляє такі проблеми міжособистісних відносин: відсутність емпатії, порушення здатності до встановлення зрілих близьких взаємин, а також патологічні особистісні риси: гордість, егоцентризм, зневага у ставленні до інших, грандіозність (юнак, палаючи від любові, з жалем відчуває себе нещасливим як ніхто і ніколи до нього).

У психологічному розумінні поняття «нарцисизм» ужив Пауль Неке (Paul Nacke) для позначення чоловічої поведінки, яку у своїй концепції Х. Елліс (H. Ellis, 1898) порівняв із грецьким міфом про Наркіса; у психоаналітичній лексикон слово введено завдяки статтям Ісідора Ісаака Садгера (Isidor Isaak Sadger) в контексті розвитку сексуальності [6, с. 245 – 246].

Особливу увагу на відносини нарцисичного компонента психічного з об'єктами звернув Зігмунд Фрейд, протиставляючи нарцисичне лібідо як лібідінозну окупацію Я об'єктному лібідо як лібідінозній окупації зовнішніх об'єктів та/або репрезентації об'єктів [11]. Спершу лібідо зосереджується на власному Я (первинний нарцисизм, що охоплює ранній – дооб'єктний, недиференційований – період дитинства), відтак через надмірний рівень концентрації частина його переноситься на об'єкти, але таке переведення не є остаточним. Нарцисизм є певною стадією розвитку лібідо, іноді внаслідок порушень він може переважати під час вибору об'єкта любові, тоді на противагу опорному (що передбачає потяг до «жінки-годувальниці» або «чоловіка, що захищає») особа схиляється до нарцисичного (прагнення до самої себе; того, чим була раніше; того, ким хотіла б бути; особи, яка була частиною себе) його типу [там само]. Також формування Я через (само)ідентифікації з іншими особами охоплює пізній нарцисизм [6, с. 245].

Жак-Марі-Еміль Лакан визначав нарцисизм як лібідінозно забарвлений інтерес до дзеркального образу, або гештальту власного образу (*stade du miroir* у ранньому віці), який водночас містить агресію, адже цілісність подоби контрастує з роз'єднаним реальним тілом [9]. Немовля, не здатне до координації рухів, передбачає у своїй уяві цілісне сприйняття свого тіла та оволодіння ним, досвідом конструювання стає осягнення свого відображення у дзеркалі (за відсутності реального дзеркала дитина бачить відображення своєї поведінки у відповідних її жестах жестах дорослого чи інших дітей).

На відміну від З. Фрейда, Мелані Кляйн не визнає первинного нарцисизму як такого, що передує об'єктним відносинам. Вона описала (зумовлену передусім інфантильним механізмом проєктивної ідентифікації – Наркіс сприйняв себе за Іншого) нарцисичну властивість об'єктних відносин шизоїдного типу (охоплюють перші три-чотири місяці життя) [3]. Для таких відносин характерні відсутність суцільності Его та об'єктів, їх розщеплення на хорошу та погану частини; основним завданням розвитку при цьому є конструювання достатньо надійного хорошого об'єкта, необхідного для подальшої інтеграції [там само].

На думку Гайнца Когута, нарцисизм визначається не метою інвестування інстинктів (тобто, не тим, хто є ціллю – сам суб'єкт чи інші особи), а природою чи якістю інстинктивного заряду [4]. Ідеалізації маленької дитини генетично та динамічно стосуються нарцисичного контексту; навіть більше, вони залишаються такими і на пізніших стадіях розвитку, беручи участь у відповідних процесах інтерналізації, що формують Супер-Его [там само]. Дослідник запропонував стадії розвитку нарцисизму та розглядав зрілий дорослий нарцисизм зокрема як основу творчої діяльності.

Отже, в психоаналітичних концепціях феномен нарцисизму розглядають у зв'язку з функціонуванням об'єктних відносин (зокрема, первинних, що визначають успішність психічного розвитку особистості), як такий, що пов'язаний з подальшим досягненням здатності до об'єктної любові та є джерелом лібідінозного живлення важливих у соціокультурному вимірі видів діяльності (творчості).

Список використаної літератури:

1. Етимологічний словник української мови : У 7 т. / редкол.: О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. – К.: Наукова думка, 1983. – Т. 4 : Н–П / уклад.: Р. В. Болдирев та ін. ; ред. тому: В. Т. Коломієць, В. Г. Складенко, 2003. – 656 с. (Словники України). [Електронний ресурс] Режим доступу: http://litopys.org.ua/djvu/etymolog_slovnik.htm.
2. Етимологічно-семантичний словник української мови / Іларіон ; ред. й доп. Ю. Мулика-Луцика Т. 3: М–О. – Вінніпег: Накладом Т-ва «Волинь», 1998. – 416 с.
3. Кляйн, Мелани. Заметки о некоторых шизоидных механизмах (1946) // Кляйн М., Айзекс С., Райвери Дж., Хайманн П. Развитие в психоанализе / Пер. с англ. – М.: Академический проект, 2001. – 512 с.
4. Кохут, Хайнц. Анализ самости: Систематический подход к лечению нарциссических нарушении личности / Пер. с англ. – М.: Когито-Центр, 2003. – 308 с. (Современная психотерапия).
5. Лаврова Л. Н. Мотивный комплекс нарцисса: от мифа к сюжету [Электронный ресурс] / Л. Н. Лаврова // Известия ТулГУ. Гуманитарные науки. – Электронные данные. – [Тула : ФГБОУ ВПО ТулГУ, 2011]. – № 1. – С. 541–550. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/>.
6. Лапланш Ж., Понталис Ж.-Б. Словарь по психоанализу / Ж. Лапланш, Ж.-Б. Понталис ; пер. с франц. Н. С. Автономовой. – М.: Высш. шк., 1996. – 623 с.
7. Овідій, Публій Назон. Метаморфози / Овідій Публій Назон ; пер. з лат. А. О. Содомора ; Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Х.: Фоліо, 2008. – 380 с. – (Бібліотека світової літератури).
8. Павсаний. Описание Эллады. Т. 1–2 / пер. с древнегреч. и вступ. ст. С. П. Кондратьева. – М.: Ладомир, 1994. Репринт. воспр. текста изд. 1938–1940 гг. (Античная классика).
9. Сулова О. Ю. Введение в чтение Лакана: «Стадия зеркала» // Кабинет А: Картины Мира. – СПб.: Инапресс, 1998. – С. 143 – 161.
10. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. Т. I – IV. – М.: Прогресс, 1964 – 1973.
11. Фрейд. З. О Нарциссизме (1914) // Психоаналитические концепции нарциссизма / Под ред. А. В. Литвинова, А. Н. Харитоновой. – М.: Издательский проект «Русское психоаналитическое общество», 2009. – С. 11 – 34.

Науковий керівник: завідувач кафедри прикладної психології, к. психол. н.,
доцент С. М. Аврамченко

Н. А. Терещенко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

АНИМА В КАЗКАХ

Однією з проблем сучасної практичної психології є пізнання психіки на основі наукового обґрунтування змістів несвідомого. Аналіз символів сновидінь, малюнків, міфів та казок є засобом, який спроможний забезпечити виявлення глибинних змістів несвідомого. На думку філософів символізму оточуючий світ є продуктом надприродної, неосяжної реальності та єдиним засобом її пізнання може бути емоційне ставлення, яке виражається через особливий символ. Термін „символ” має значення не сам по собі, а через зіставлення предметного образу й глибинного сенсу, який вирізняється багатозначністю свого змісту [7]. Символи – це архетипна символіка, яка може вивчатися опосередковано через графічне відображення снів, фантазій, казок, міфів; через відтворення танцювальних фігур, програвання рольових ігор та інше. При цьому архетипна символіка носить полісемантичний зміст.

Вчені відмітили, що персонажі чарівних казок сильно відрізняються від міфологічних героїв. «Жіночими» прийнято називати ті казки, в яких головний персонаж, що діє, дівчина або жінка, тобто героїня, а не герой. Як правило, Аніма втілюється в людській подобі, і всі прояви чоловічої Аніми – його настрої, емоції, форма і тон, за допомогою яких він приваблює інших жінок, спочатку знаходять вихід на рівні поведінки реальної жінки. Однак